

LIBRIS

Editor: *Vasile Burlui*

We know
books

Redactor: *Oana Iacob*

Tehnoredactare: *Oana Iacob*

Concept copertă: *Oana Iacob*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PETRESCU, CEZAR

Calea Victoriei / Cezar Petrescu. - Iași : Cartea Românească Educațional,
2023

ISBN 978-606-057-259.6

821.135.1

CEZAR PETRESCU

Calea Victoriei

Copyright © Editura Cartea Românească Educațional, Iași,
2021.

Adresa: Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2, Iași – 700124

www.ecredu.ro

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI	5
I BUCUREȘTI - GARA DE NORD	7
II BURSUCĂRIA LUI CHIR PANAIOTI	31
III STRADA	43
IV NR. 117 BIS. ETAJ III	63
V UN MINISTRU - BĂIAT BUN!	76
PARTEA A DOUA	85
I FOAMEA	87
II VRAJA CEA REA SE DEZLEAGĂ	105
III CEAIUL DANSANT!	148
IV PRIMĂVARA NEAGRĂ	175
PARTEA A TREIA	189
I CHEIA VISURILOR	191
II NU EXISTĂ „CEAS RĂU“	218
III SPARTACUS	225

IV ARIZONA-BAR	242
V „GROAZNICUL ASASINAT“	263
VI MÂINE MERGEM LA CURSE	310
EPILOG	333
I WANT TO BE HAPPY!	335

I. BUCUREȘTI - GARA DE NORD

Un întuneric dens, materializat, de păslă. Nici o constelație sus. Nici steaua polară. E de mirare din ce noapte cu duhuri vrăjmașe a descins peste câmpuri o beznă atât de opacă și grea. E de mirare și parcă de teamă.

Numai ferestrele trenului preling dintr-un capăt în altul un șir de lumini, ireal și fantast. Văzut de departe, arată ca pachebotul-fantomă cu pasagerii-strigoii. Știți, vasul-nălucă din legendele mateloților, navigând cu lampioane de bal și orgie spre naufragiul din fiecare miez de noapte, unde toți vor pieri ca toți să învie în cealaltă seară, până la dezlegarea blestemului rău.

Dar teama e absurdă și romantică înșelare. Locomotiva cu picuri roșii pe piept spintecă pârție în întunerecul de smoală, pe-un drum străbătut de o mie de ori. Acolo, în fund, mijește o geană fosforică... Și când a ajuns, nimeni nu mai privește înapoi.

Domnul străin din colțul compartimentului, lângă fereastră, ațipi cu ziarul despăturit pe genunchi, cu tâmpla rezemată în speteaza de pluș vișiniu. Surâse îndată prin somn unui vis șăgalnic, care-i descruntă figura osoasă și fină, cu profil de medalie.

Sabina duse degetul la buze în semn de tăcere:

- Ssst! A adormit Caton Austerul! Și pot să vă spun ce visează de-i atâta de fericit!

- Sabina! Te rog, liniștește-te! Dacă domnul se deșteaptă? se alarmă în șoaptă doamna Elena Lipan.

Sabina păru că nici n-a auzit admonestarea maternă. Continuă:

- Visează că în sfârșit a căpătat autorizație să dărâme Cartagina și că a pornit cu preafaimosul regizor cinematografic Rex Ingram să filmeze ruinele. Ascultați-l ce spune...

Declamând cu mâna întinsă:

– „*Ceterum censeo Cartaginam esse delendam*”² Mânia lui nu-l lăsa nici prin somn...

Într-adevăr, domnul străin, poreclit de scorniturile Sabinei cu numele bustului de pe biblioteca părintească, Caton Cenzorul, își întrerupse surâsul. Dormind, șoptise câteva cuvinte neînțelese. Se răsuci foșnind ziarul și căută o poziție mai comodă, apărându-se de lumina verticală a becului.

Sabina rămase cu gestul suspendat, prefăcându-se că-și orânduiește în fața oglinzii părul zburlit și obraznic.

- Sabina, încetează odată! porunci cu asprime Constantin Lipan.

- Dar ce fac, *papa*?! se miră cu ipocrizie copila, dovedind încă o dată că nu-și câștigase stând cu brațele încrucișate reputația de marea tartoră a tuturor drăciilor închipuite și neînchipuite. Ce fac? Mai întâi nu scrie nicăieri că-i interzis să vorbim despre Caton. Citește și mata toate afișele: „Scuipatul oprit! Fumatul oprit! Urcatul cu picioarele pe banchetă oprit!” Despre Caton, nimic! Și pe urmă, de unde să știe că el e Caton Austerul sau Caton Cenzorul?! De altfel, e momentul să profităm de ocazie și să aflăm cu cine am avut onoarea să călătorim... Se înalță în vârful pantofilor și întoarse rama de piele în care se afla, agățată de mânerul valizei din plasă, cartea de vizită. Citi cu ochii măriți de mirare: *Dr. Mihai Pop- Spătarul. Profesor universitar. Fost ministru de Instrucțiune. Fost ministru al Sănătății publice.* Atâtea titluri o intimidară mai mult decât toate severele dojane de mai adineaori. Se așeză cuminte la loc, tipărindu-și fustele scurte de uniformă cu mutra cea mai spășită de pe lume.

- Ei, ce e cu domnul Catone al tău? întrebă Nellu Lipan cu aerul lui insuportabil de frate cu un an mai mare, trecut de doi ani în cursul superior de liceu.

Sabina se plecă, șoptindu-i în ureche numele și titlurile lui Caton Austerul. Știrea trecu din ureche în ureche, transmisă la toți membrii familiei Lipan. Și toți deveniră deodată de o servilă și miloagă cucernicie, respectând somnul înaltului personagiu.

Constantin Lipan își pipăi involuntar cravata. Elena Lipan își verifică în oglinda poșetei obrazul cu pleoapele ostenite de drum și de fum. Copiii își rectificară ținuta din ce în ce mai dezordonată

2 Sunt de părere că trebuie să fie distrusă Cartagina! (lat).

după atâtea ceasuri de interminabilă și plicticoasă călătorie.

Toți își recapitulă în gând cuvintele și gesturile care ar îi putut să indisună cumva tovarășul de compartiment.

Era o familie crescută în cultul mărimilor și în respectul înaltelor titluri.

Un timp, se auzi numai țăcănitul monoton al roților în noapte. Vuietul trenului pe poduri sonore de fier.

Elena Lipan închise poșeta, după ce orânduise conținutul cu toată luarea-aminte de femeie meticuloasă și terorizată de veșnicul spectru, al economici. Apoi cuprinse cu o privire satisfăcută și tutelară copiii, strânși în juru-i ca puii de cloșcă în cuibar.

Așa îi voia și ea: cumiți, ordonați și cuviincioși.

Pe figura pretimpuriu veștedă, cu ochii decolorați și cu subțiri cute în jurul buzelor, trecu o lumină de destindere. Viața începea, în sfârșit, să le surădă. După douăzeci de ani, tainica și suprema lor dorință, pe care nici nu se mai încumetau s-o exprime, se afla brusc împlinită. Constantin Lipan, înaintat încă de îndelungată vreme pe loc în somnoroasa și săraca urbe provincială unde vegetau fără speranță, era mutat la Curtea de apel din București, prin bunăvoința și capriciul ministrului ca justiție, fost trecător coleg de școală. Cariera lui de magistrat model, felicitată până acum platonice în toate memoriile și rapoartele forurilor superioare, își găsea încununare mai puțin vagă. Douăzeci de ani, capitala le păruse un pisc inaccesibil, spre care aveau drept să năzuiască numai cutezătorii cu glezna tare și cu plămâni largi: oamenii înălțimilor. În existența lor restrânsă și mediocră, capturați de smârcurile neînsemnatului târg de la marginea țării, renunțaseră osteniți să se mai măsoare cu asemenea privilegiați ai norocului. Când iată că mutarea neașteptată, aproape inexplicabilă, le-a căzut ca o recompensă de natură divină!

Femeia aruncă o privire piezișă bărbatului. Îl găsi încărunțit prea devreme, împuținat și slăbit, cu trăsăturile amare.

„Încă doi ani, trei, și îl dădea gata provincia!” gândi cu ură la tot ce lăsase înapoi: bârfelile și spionajul cucoanelor adunate la ceai și la maus; șicanele mărunților satrapi locali, iritați de rigorile acestui magistrat scrupulos până la manie; necazurile de gospodină în care și-a mistuit tinerețea cu slugi toante; grija copiilor crescuți într-un târg cu școli puține și sărăcicioase. Toate sfârșeau. Rămâneau un

vis urât și lung, de care și amintirea va fugi mâine cutremurată.

-Cât e ceasul, Const? Nu mai ajungem oare în astă noapte? întrebă, incapabilă să-și mai biruie nerăbdarea, acum, la capătul drumului.

Constantin Lipan deschise capacul gravat al cronometrului de aur - cadou de logodnă datând de peste două decenii - șterse cu ticăiala dintotdeauna sticla ochelarilor și păru că descifrează oracolul cine știe cărei controversate inscripții hieroglifice, cu atenția concentrată a unui egiptolog miop și covârșit de imensitatea răspunderilor, înainte de a se pronunța.

-Încă o oră și trei sferturi! anunță, închizând delicat capacul și introducând ceasornicul în pungulița de piele mată.

Amândoi aveau mișcări încete, pline de precauție, pândiți parcă de nevăzute și perfide amenințări. Cum descoperise Sabina în competiția ei de jună pasionată a cinematografului, amândoi își trăiau viața cu *ralenti*³ O economiseau cu avariție de bătrâni. Și păreau într-adevăr

mult mai vârstnici decât ar fi arătat actul de naștere, cu ochii lor uzați, cu mâinile lor pale și uscățive, cu hainele lor îngrijit periate, dar păstrând un iremediabil miros de naftalină, de benzină și de muced garderob întunecos.

-Numai de-am găsi camere la otel! Și numai de-ar sosi mai repede vagonul cu mobile, să ne putem aranja casa! își repetă Elena Lipan îngrijorarea care-o muncise tot timpul, cu o săptămână încă înainte de plecare..

- Eleno, iar începi să-ți crezi panică din senin? o dojeni bărbatul. De două ori șeful de stație și-a dat cuvîntul de onoare că vagonul pornește chiar în astă scară. Iar la otel am telegrafiat ieri să ne rețină camerele..

- Dormim la otel?! se bucură Sabina, frământată din nou de neastâmpăr. N-am stat niciodată la otel. Pot spune așa, că mi ,se împlinește în astă seară unul din idealurile mele. Dacă are să fie, mai ales, o cameră cu fereastra la Calea Victoriei, n-am să dorm toată noaptea. Și mâine dimineață ieșim toată trupa la, plimbare, ca familia lui Enache Cocoloș, cu umbrelă și galoși!

Elena și Constantin Lipan o fulgerară cu o dublă și aspră

privire. Sabina își încrucișă brațele pe piept, pocăită. Dar ochii negri, de luciul antracitului, sau, cum spunea ea, ochii de galoși noi, *Tretorn*, clipeau de nerăbdarea atâtor indescritibile desfătări, râvnite fără speranță și ajunse la sorocul împlinirilor fără nici un semn vestitor. Căci pentru toți patru copiii, cu toată deosebirea de vârstă și fire, capitala era necunoscutul miraculos, cetatea mirajilor, vrăjita turbincă unde fiecare va afla tot ce-i pofteste inima și tot ce i-a urzit, himeric, închipuirea. Pentru Ana, domnișoara Annie, care de un an terminase pensionul și tânjise în mocneala orașului de provincie, capitala însemna decorul în sfârșit vrednic de făptura ei înaltă, rece, aristocratică și fâfnoasă. Loja la teatre și la operă, relații cu altă lume decât aceea vulgară de unde venea și de-a cărei atingere se ferise cu orgoliu, poate o prietenă de neam ales, poate un logodnic.

Pentru Costea - „rebelul tribului Lipan“, cum îl numise Sabina - absolvent cu elogii al liceului, dar adolescent încăpăținat și ursuz, capitala reprezenta facultatea, conferințele și biblioteca Academiei, anticarii și cursurile savante. Și însemna, mai ales, camaradul necunoscut, care fără îndoială se ,află undeva, așteptându-l și căutându-l cu antenele fine în nevăzut pentru a-l consola de orizontul mărginit al familiei, unde se simțea străin, disprețuindu-i pe toți de-a valma, cu excepția Sabinei, din pricina meschinilor prejudecăți burgheze și a egoismului lor orb, de soboli.

Nellu, al treilea frate în ordinea cronologică, închipuia capitala ca un fabulos garaj de unde nu lipsește nici o marcă de automobil din cele mai rarissime și ca o vastă arenă sportivă, unde în fiecare zi se dezlănțuie competiția între două echipe, doi campioni, două celebrități măcar europene, dacă nu mondiale.

Iar pentru Sabina, capitala însemna larmă, prilej de înveselire și de încântare a ochilor, forfota de bâlci a mulțimii, un necurmat film în care comedia irezistibilă și drama patetică se alternează într-o reprezentație fără pauze, cu programul mereu schimbat și cu actorii mereu întineriți la izvorul nimfei *Jouvence*.

Tot ce auziseră, tot ce citiseră, tot ce știau pe nevăzute despre orașul zugrăvit când ca un Babilon al tuturor pierzărilor, când ca un feeric Paris oriental, se transfigurase în fiecare imaginație, după chipul, dorința și asemănarea fiecăruia.

Nici o mirare deci că acum toți trepidau de nerăbdare. În întinericul nepătruns, câte-o haltă singuratică rămânea în urmă cu lumini palide și triste.

Sabina își turti nasul de fereastră, să citească din treacăt inscripția de pe banda unui felinar anemic. Nu izbuti și se așeză la loc mâniașă.

-Vintileanca! informă cu un surâs binevoitor Caton Austerul.

Nimeni nu observase când s-a deșteptat și de când cu ochii lui, albaștri și reci, îi înfășurase încă o dată pe toți într-un examen atent, aplicându-le profesional diagnosticul. Elena și Constantin Lipan priviră apăsate la Sabina. Abia atunci copila își dădu seamă că uitase să mulțumească.

- Mersi! spuse și izbucni în râs, fără motiv, numai fiindcă irupea toată tinerețea voioasă din ea.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, profesor universitar și fost de două ori ministru, neștiind că a devenit prin somn Caton Austerul, zâmbi mai departe cu nevinovăție. Scoase din buzunarul vestei o cutiuță de email cu pastile parfumate și, înainte de a se servi, o întinse Sabine:

- Îmi faci plăcerea, domnișoară? Sabina roși pară, fiindcă întâia oară o trata cineva ca pe-o domnișoară în toată puterea cuvântului. Ba încă un cineva atât de important!

Părinții o încurajară din ochi să primească.

- Mersi! rosti, fără să mai aștepte de astă dată mustrarea privirilor care-o struneau cu hățuri invizibile. Și cum era încă atât de copilă, în loc să savureze încet bomboana ca orice plăcere care trebuie să dureze cât mai îndelung, începu s-o crânțane în dinții ei mărunți, albi, tari și voraci.

- V-au cam deranjat copiii cu neastâmpărul lor... căută prilej de vorbă Constantin Lipan, gata să se prezinte, mânat de convingerea că o asemenea cunoștință ar putea fi cândva prețioasă pentru el sau pentru copii.

- De fel! reteză scurt Caton Austerul, și privi de îndată pe fereastră, în noapte, arătând astfel că el n-are nici o poftă să-și recruteze relațiuni într-un compartiment de tren.

Îi cântărise pe toți. Îi găsisse insignifianți și de o jalnică platitudine. O familie de provinciali cu sângele sleit. Numai mezina,

vioaie și impertinentă, cu sfârcul obraznic al nasului și cu ochi de cărbune, îl încântase ca un pui de leopard născut pentru sprintene salturi în aer liber. „Au s-o asfixieze cu mediocritatea lor!” gândi. Sânt o familie de pisici jigărite în care s-a ivit o felină nobilă și ageră de junglă.”

Asemuirea cu puiul de leopard îi revenea stăruitor, fiindcă în țări depărtate, de unde se întorcea, în preziua plecării, admirase la grădina din Anvers o pereche de asemenea pui, hârjonindu-se și încercându-și elastic puterile tinere, fără să șuiere încă de marasmul captivității.

Sabina terminase de ronțait. Înțelese după mutra-i deznădăjduită că rebelul tribului Lipan se sfârlogea pe banchetă, căutând un pretext să evadeze pe culoar și să fumeze a șasea țigară clandestină. Știa numărul exact, căci între dâșii exista o veche complicitate.

Îi făcu semn cu un imperceptibil tremur al genelor:

- Mergi cu mine, să ne dezmorțim puțin, Costea? Costea se ridică și o însoți cu înfățișare resignată de om care se sacrifică tuturor capriciilor. Dar abia ajunse pe culoarul îngust și pufni ușurat, prinzând-o de umeri și scuturând-o cu recunoștință:

- Uff! Bine că ți-ai adus aminte... Credeam că mă înăbuș. Ai auzit? „V-au deranjat poate copiii cu neastâmpărul lor, preaînalț stăpâne?” Numai n-a milogit cunoștința. Era gata să ducă mâna la buzunar și să scoată carta de vizită. Știi tu, carta de vizită nou-nouță, tipărită după gustul scumpei noastre mămucuțe și afectatei noastre surioare, Annie, recte Anuța sau Anica: *Const. Lippan, consilier al curții de apel din București*. Const. Prescurtat, fiindcă li se pare mai puțin banal decât un simplu Constantin sau Costică. Și Lippan cu doi p, fiindcă se cred așa, dintr-o dată, înnobilați... Pe bunicul nostru îl chema Costache Lipan; dascălul de strană Costache Lipan din Cîrligi. Și nu văd în asta nici o rușine.

- De ce vorbești așa, dragă Costea? îl întrerupse rugător Sabina. Cu tine nu poate avea nimeni nici o bucurie! Tuturora ne vine a zburda de fericire fiindcă am scăpat de „Hai la gază, gazăăă”, de cățelușa lui madam Știubei, care trecea cu codița bârligată printre gard, și de toate meschinăriile din târgul nostru, de care tu te plângeai cel dintâi. Când colo, încă nici n-am ajuns bine să

respirăm, și iată că ai început din nou cu ale tale!...

Glăsuind, Sabina imitase volubil pe jupân Fișel când striga. „Hai la gază, gazăăă!” și aștepta cu bidoanele la porțiță; o imitase pe madam Știubei, care se tânguia cu glas pițigăiat, din cap, urcată pe zaplaz, când i-a scăpat Firfirica plecată cu coada bârlig în aventuri galante, și ar fi fost gata să mimeze toate cucoanele din oraș când se adună la ceai, să descoasă pe cele care lipsesc, numai ca să descrețească așa posomorala fratelui mai mare, întotdeauna în război cu familia, cu târgul natal și cu tot universul.

Costea aprinse țigara, coborî fereastra și rămase rezemat de bara de alamă, cu părul aspru răscolită de vânt. Sabina păși în vârful picioarelor, lipită de perete, să facă de strajă și să tușească - semnal de alarmă în clipa când vreunui din părinți i-ar fi venit în gând să iasă din compartiment și să surprindă fiul rebel în flagrant delict de fumat.

Apoi, sătulă de imobilitatea de sentinelă, trecu la cealaltă ușă și se iți înlăuntru.

Veni repede, cu schime misterioase, anunțând o senzațională descoperire:

- Închipuiește-ți! Pinguinul și Barbara Ubrich s-au împrietenit. S-au întins la mare cislă și taifas!

Costea dădu din umeri cu ostilitate de plebeu pentru toată umanitatea din clasa întâi, în care se afla înregimentat numai prin tirania și snobismul familiei: „Să le fie de bine! Cisluiască și tăifăsuiască în pace și onor! Ce-l interesează pe el?”

Sabina își simți stinsă toată veselia. Cu un frate cum e Costea, n-avea niciodată chip să se desfăteze de tot ce-i oferea spectacolul vieții amuzant și pitoresc. El e întotdeauna posomorât și revoltat pe cineva. Trăiește numai împotriva cuiva.

Dacă ar fi fost altfel de om, ar recunoaște și el că nu există o scenă mai nostimă ca discuția care s-a încins între Pinguin și Barbara Ubrich. Pinguinul stă cu pântecul revărsat, abia mișcând din mâinile scurte cu aripile ciunte ale păsării antarctice din pozele manualelor de geografie; Barbara Ubrich îi vâra cângile degetelor în ochi, gesticulând repede și după aceea căzu în imobilitate letargică, probabil să mediteze la jalnica ei tragedie.

Așa îi botezase Sabina mai devreme, când i-a întrevăzut în

compartimentul vecin, făcându-și *vis-à-vis*: bărbatul corpulent din cale-afară, cu haina de lustrin neagră și cu vesta albă bombată pe pântec, dormind cu obrazul lucios de sudoare, parcă uns proaspăt cu undelemn; femeia - uscată ca o scândură, cu profilul tăios, cu ochii sticloși de sufragetă care a făcut greva foamei și cu degetele încovoiate de vrăjitoare.

Acum Pinguinul se deșteptase și amândoi vorbeau. Păreau că se cunosc de când lumea. Iar pentru Sabina dialogul dintre aceste exemplare reprezentând două contraste extreme și caricaturice ale speței umane e lucrul cel mai înveselitor cu putință. Păcat că nu-i rost să-i și audă, ca să-i fie înveselirea deplină! Căci ce pot să vorbească altceva decât ceea ce-și spun hazliu doi eroi de comedie americană înainte de a începe să spargă teancurile de farfurii, să se ridice cu plafonul vagonului în cap, să se fugărească pe scări înguste, unde Barbara Ubrich rămâne atârnată de coade și unde Pinguinul nu mai încape de pântec, barând defileul ca un butoi de bere?

Bietul Pinguin! Biata Barbara Ubrich! În ciuda aspectului comic cu care îi blagoslovesc natura și viața pe amândoi, conversația lor n-avea cu toate acestea nimic înveselitor, și poate chiar Sabina, ascultându-i, s-ar pomeni cu toată pofta ei de veselie deodată întunecată la presimțirea atâtor mahnite întâlniri câte sunt pe acest pământ!

Când Pinguinul se urcase în vagon, răsuflând astmatic și tamponându-și broboanele de nădușală, nici nu aruncase o privire la tovarășa de drum pe care i-o rezerva întâmplarea. Se trântise între brațele jilțului, gemând ca un om greoi ce era, își înfășurase o batistă în jurul gulerului înmuiat de sudoare și ațipise la comandă. Călătoria din ungherul opus făcuse o mișcare de surpriză, gata să-i vorbească, sub impresia că recunoaște ceva dintr-un foarte îndepărtat trecut. Apoi renunțase. Și au mers așa ceasuri întregi: bărbatul borăind, femeia cercetându-i cu fixitate obrazul invadat de grăsime, în care abia mai dura suvenirul unui astfel de chip: tânăr, vivace, agresiv.

De la Buzău, Pinguinul se deșteptase. Căscase, se frecase la ochi, își desfășurase batista udă din jurul gâtului, și cum i s-a părut că necunoscuta-i surâde prietenos, a zâmbit și el, așa, într-o părere, de bunăcuviință, întrebându-se cu cine-l confundă oare. Iar numai

cu încetul s-a lămurit, din pâcla de ani, amintirea. Venea, vai! acum de atât de departe!

Dacă s-ar fi întâlnit în mijlocul străzii, pieptiș, în plină lumină a zilei, ar fi trecut fără să se recunoască foștii tovarăși de bancă din anii universității, din care pentru el nu mai supraviețuia nici cenușa.

Și-au strâns mâinile cu înduioșare. Și-au povestit. Și-au amintit, scormonind unul pe fața devastată a celuilalt, deșertul peste care a bântuit vremea.

Ea se întorcea după șaptesprezece ani de lipsă, cu o diplomă de doctorat a Sorbonei, docență, titluri, lucrări, o modestă, dar, consolidată reputație în specialitate. Noaptea de veghe, cărțile, laboratorul, lipsurile îndurate cu încăpățănare și bravură pe tărâmurile străine păinjeniseră obrazul în creșuri mărunte și multe, ca un fruct ce-a fost cules crud și s-a uscat. În glas avea ceva neplăcut, de sticlă sfărâmată; în toată făptura, ceva ucis pentru totdeauna de formule chimice și de ariditatea tratatelor. Ochii bărbatului nu se puteau desprinde de la mâinile arse de acizi; mâini fără feminitate, cu grația devorată de lichidul fiolelor și de fumegearea retortelor.

Fusesse atât de vie, de nebunică! Întindea spre cerul primăverilor de atunci mâini cu degetele atât de febrile și ochi fragezi atât de însetați de toate nălucirile tinereții, și o regăsea atât de străină, cu glasul acela atât de strident, cu atât de urâte și nestăpânite ticuri nervoase, cu ochii atât de sticloși!

Privirea fixă cu deosebire îl neliniștea, silindu-l să plece pleoapele. O simțea măsurându-l cu neîndurare, descifrându-i fiecare trăs, ca o confruntare intolerabilă cu un alt seamăn al lui, care a murit de mult și a fost îngropat; pe care l-a uzurpat ca să-i poarte numele, dar căruia nu i-a putut smulge și tot ce celălalt luase cu el, proaspăt, generos și pur.

- Am auzit că ai devenit scriitor mare!... Ziarele pe care le primeam din când în când din țară pomeneau despre dumneata ca despre cel mai mare... Îți dai voie unei prietene vechi să te felicite?...

- O! se apără Pinguinul. Toate sunt exagerări! În cărțile mele se află atât de puțin din ceea ce crezusem odinioară că am într-adevăr de spus...

- Erai ambițios și ai devenit modest. Erai pornit să cucerești lumea și te regăsesc dezgustat, tocmai poate fiindcă s-a lăsat cucerită

atâta de ușor.

- Nu! Eram tânăr și acum nu mai sunt... Uite la grăsimea aceasta!... S-a hrănit dintr-un mort! Din celălalt eu, de atunci, pe care l-am asasinat.

Femeia râse, clătinându-și pălăria ei slută de sufragetă, cu un șuierat dezagreabil printre buzele vinete și subțiri:

- Eu văd, dimpotrivă, că ai rămas același. Literaturizezi viața...

Omul gras vru să adauge ceva. Făcu un gest neisprăvit cu mâna scurtă. De mult știa că vorbele nu pot exprima ceea ce rămâne turbure și pe vecie nespus în fiecare cuget.

Tăcură.

Priviră amândoi, ca să-și ocolească ochii, în bezna unde despica tunel, gâfâind, expresul. Câmpuri negre fără conturul satelor. Întinderi ascunse misterios în noaptea fără fund.

O singură luminiță afară, dincolo de geam; becul reflectat de sticlă, călătorind alături de dâșii, suspendat în aerul negru și atât de aproape și atât de clar, încât ar fi crezut amândoi că e destul să coboare fereastra și să o atingă cu mâna. Dar dacă ar fi coborât geamul, luminița - părelnica amăgire a ochilor - ar fi dispărut și ea, iar dincolo n-ar fi rămas decât întunericul nepătruns și amenințător.

- Am parcurs viața întovărășit de-o asemenea amăgire!... spuse mai târziu omul, ridicând mâna greoaie spre reflexul luminii ireale de-afară. Pentru alții, pentru dumneata bunăoară, precât am înțeles din cele ce-mi vorbeai adineaori, sunt vrednic de invidiat. Tot ce doream atunci - îți aduci aminte serile noastre, când ne întreceam construind proiecte?

- Totul s-a împlinit... Nu? S-ar zice, într-adevăr, că totul s-a împlinit și că a depășit cu mult cele mai cutezătoare veleități, proiecte, ambiții. Faimă, un teanc de cărți. Academie! Și mai ales ceea ce socoteam în acea vreme că e suprema fericire. Putința să ne realizăm, cum spuneam cu termenul care ne obseda și ne era scump. Îți amintești, prietenă?

- Evident! râse femeia, arătând dantura cariată și pe alocuri știrbită cu desăvârșire. Evident că-mi amintesc, fiindcă dumneata erai cel mai înverșunat dușman al celor care căutau fericirea „în afară”...

- Tocmai. Când în jurul nostru toată tinerețea forfotea de ambiții

vulgare, unii pregătindu-se să cucerească situații politice, alții avere, alții mai știu eu ce satisfacții terestre; noi singuri ne înțelegeam și ne credeam plămădiți dintr-un aluat excepțional... Găsisem cheia fericirii! Cifrul secret! Cum bine ți-ai amintit, descoperisem că taina cea mare a fericirii era să ne bizuim pe chemările din noi, dinlăuntru, nu s-o căutăm în afară de noi. Dumneata te mulțumeai cu un laborator. Eu nu pretindeam decât o cameră cu o mesuță de scris, undeva, într-un loc tihnit, apărat de toată gălăgia stupidă și deșartă a camarazilor... Ca să ne realizăm! Mă temeam să nu înăbuș în mine, comprimând, un întreg univers. Fiindcă văd că atât de bine îți amintești totul, sunt sigur că n-ai uitat nici veșnica dumitale tachinare, cu care mă întrerupeai de câte ori spuneam cu emfază pretențioasă că nu-mi aparțin. Că am o singură datorie: să eliberez lumea aceea care crescuse în mine o dată cu mine... În ziua când ne-am despărțit și am pornit fiecare pe drumurile noastre, în ziua când am părăsit facultatea, laboratorul, experiențele și formulele pentru care nu prea simțeam cine știe ce vocație, îți mai amintești, veche prietenă, ce mi-ai urat?

Femeia închise o clipă pleoapele. Fără lucirea sticloasă a ochilor, fața avu paliditate și nemișcare de cadavru. Pe urmă îl privi iarăși cu luciditatea-i atroce și vorbi:

- Ți-am urat, dacă nu mă înșel, să-ți clădești singur soclul statuiei... Un morman de cărți! O movilă cât să nu încapă în Biblioteca Universității, secția marilor autori clasici, pentru generațiile viitoare de studenți!...

Ca încheiere, clădi în spațiu, cu cângile unghiilor cornoase, mormanul imaginar. Apoi se retrase în fundul banchetei și micșoră privirea, pârând că măsoară de la distanță un soclu îndealvea și că se întreabă dacă va suporta un asemenea om, mare și gros.

Omul mare și gros clătină din cap, aprobând și ștergându-și sudoarea din jurul gâtului:

- Ei bine, prietenă, cărțile acelea le-am scris! Nu chiar atâtea, dar mai mult decât ale altor contemporani. Mi-au adus tot ceea ce nu le cerusem. Cum ai văzut: Academie, faimă, bani chiar. Ha-ha! Mai ales bani, mie, care adesea n-aveam bănuțul unui covrig de dimineață! Mă întorc de la proprietatea mea - ai crezut că am să devin și proprietar, eu, care mă zbăteam la sfârșitul lunii să-mi

împlinesc chiria camerei? De la vila mea - ai crezut că am o vilă, eu, care locuiam într-o bojdeucă, perete în perete cu un coteț de păsări, unde cocoșul ținea loc ceasornicului amanetat la Muntele de pietate? Mă întorc la editor cu un manuscris, colea, în acest geamantan. Un manuscris transcris curat la mașină ca un raport administrativ - ai crezut că voi avea și o mașină de scris?... Știu că mâine au să mă salute respectuos pe Calea Victoriei oameni de al căror nume nici nu-mi amintesc dacă îi voi fi cunoscut cândva... M-am deprins acum să simt în urma mea câte un necunoscut întorcând capul și șoptind cu evlavie: „Acesta e Teofil Steriu, scriitorul, romancierul, președintele Academiei!” M-am deprins și mă lasă rece!... Poate o singură imputare întemeiat îmi fac toți: nu corespund imaginii convenționale de om de litere!... N-am chică. N-am port romantic. Sunt un domn oarecare, cu burtă și cu chelie. Încolo, toți au căzut de acord: sunt cel mai mare talent, cel mai puternic creator de viață, cel mai fin psiholog... Cel mai, cel mai! Ți-a căzut cumva în mână vreunul din romanele mele?

- Nu! mărturisii femeia, care toată vremea nu-și desprinsese privirea sticloasă de la el, urmărindu-l cu mare încordare, ca pe o foarte curioasă experiență de laborator menită să dea la lumină încă și mai curioase fenomene. Nu! Fiindcă, după cum spuneam, abia sosesc în țară. De altfel, chiar să-mi fi căzut o carte de-a dumitale în mână, n-aș fi avut răgaz să o citesc... Eram și eu obligată să mă consacru numai și numai „realizării mele”.

- Cu atât mai bine. Și pentru prietenia noastră veche, e încă mai bine să nu le citești niciodată. Sărmane prăvălii de păpuși umplute cu târâte de lemn! Sărmane parodii, sărmane surogate ale oamenilor vii, pe care, poate, într-adevăr, i-am purtat odată în mine! Mi-e silă de ele, și totuși, la ele nu mai pot renunța, cum nu pot renunța pătimășii la viciul lor. Nu mai trăiesc decât pentru ele. Viața dinafară nici nu mă interesează. Nici n-o văd. Nu există... Mă așez dimineața la masă, ca un copist conștiincios, și nu mă ridic de pe scaun până nu mi-am împlinit orele. Când s-a adunat numărul convenit de pagini, le încredințez secretarului să le țicănească la mașina de scris și predau pachetul frumos șnuruit editorului, care-l înhață cântărindu-l din ochi și din mână: atâtea pagini, atâtea coale, atâtea ediții!... Atâta sumă în contul drepturilor de autor, cu